

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»**

Філософський факультет

Кафедра загальної та клінічної психології

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПСИХОЛОГІЯ ВІКТИМНОСТІ

Освітня програма “Психологія”

Спеціальність 053 “Психологія”

Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № від « » 2019 р.

м. Івано-Франківськ - 2019

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Результати навчання (компетентності)
5. Організація навчання курсу
6. Система оцінювання курсу
7. Політика курсу
8. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Психологія віктимності
Викладач (-і)	Кандидат психолог.н. Шкраб'юк Вероніка Степанівна
Контактний телефон викладача	0976128216
E-mail викладача	veronika.shkrabiuk@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очна/заочна
Обсяг дисципліни	3 кредити ЕКТС
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.pu.if.ua/index.php?mod=course&action=ReviewOneCourse&id_cat=118&id_cou=1253
Консультації	кожний 3-й четвер місяця
2. Анотація до курсу	
Місце навчальної дисципліни «Психологія віктимності» визначається фундаментальною роллю для майбутніх психологів знань, вмінь та навичок з організації психологічної діагностики та корекції осіб з віктимною поведінкою; важливістю здійснення заходів з питань профілактики та корекції віктимної поведінки. Дисципліна поєднує теоретичні та прикладні аспекти таких галузей знань як «Загальна психологія», «Патопсихологія», «Психодіагностика», «Вікова психологія», «Соціальна психологія» та ін.	
3. Мета та цілі курсу	
Мета: формування у студентів знань щодо змісту та видів віктимної поведінки, психологічних чинників і психологічних особливостей поведінки жертви, корекції віктимної поведінки особистості. Цілі: формування уявлень про психологічні та патологічні особливості особистості схильної до віктимної поведінки; формування знань про психологію осіб з віктимною спрямованістю поведінки, про соціально-психологічні явища які провокують поведінку жертви; вдосконалення практичних навичок використання психологічних методів діагностики та корекції особистості схильної до віктимної поведінки; розвиток умінь по використанню психологічних методів прогнозування та корекції віктимної поведінки.	
4. Результати навчання (компетентності)	
Загальні компетентності: ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями, мислити концептуально, системно, саногенно. ЗК5. Здатність бути критичним і самокритичним, ЗК6. Здатність приймати обґрунтовані рішення. ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії, володіння соціально-психологічними механізмами взаєморозуміння і взаємовпливу. ЗК9. Здатність працювати в команді. ЗК10. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні, знання юридичних та	

морально-етичних нормативно-регулятивних засад професійної діяльності психолога і готовність неухильно дотримуватись.

ЗК11. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК12. Здатність розуміти психологічний зміст суспільних процесів і впливати на них з позицій принципу гуманізму; ставитись з повагою до мультикультурності та різноманітності

Фахові компетентності:

СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.

СК2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.

СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.

СК4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.

СК5. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій.

СК6. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження.

СК7. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

СК8. Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову).

СК9. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну роботу відповідно до запиту населення.

СК10. Здатність дотримуватися норм професійної етики.

Програмні результати навчання:

ПР1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи її розв'язання.

ПР2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.

ПР4. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.

ПР5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проективні методики тощо) психологічного дослідження та технологій психологічної допомоги.

ПР6. Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження.

ПР7. Рефлексувати і критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки.

ПР10. Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника.

ПР11. Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій.

ПР12. Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника.

ПР13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, які мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.

ПР15. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

ПР16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.

ПР17. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.

ПР18. Вживати ефективних заходів щодо збереження здоров'я (власного й оточення) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії.

5. Організація навчання курсу

Обсяг курсу

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	12/4
семінарські заняття / практичні / лабораторні	18/2
самостійна робота	60/84

Ознаки курсу

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
7- й семестр	053 Психологія	4 курс	Вибірковий

Тематика курсу

Тема, план	Форма заняття	Література	Завдання, год	Вага оцінки	Термін виконання
ТЕМА 1. Загальна характеристика віктимної поведінки ПЛАН 1. Поняття про віктимну поведінку. Історія становлення віктимології.. 2. Види віктимної поведінки.. 3. Форми прояву та етапи розвитку віктимної поведінки	Лекція, семінарське заняття	1.Бондарчук О.І. Психологія девіантної поведінки. К.: МАУП, 2006. 92 с. 2.Вакуліч Т.М. Психологія віктимної поведінки. К. : Наук. світ, 2009. 152 с. 3.Змановская Е.В. Девиантология (Психология отклоняющегося поведения) : учеб. пособие для студ. высш. учеб. Заведений. М. : Академия, 2003. 288 с. 4.Клейберг Ю.А. Психология девиантного поведения.	Скласти таблицю «Порівняння понять: нормальна, аномальна, девіантна, віктимна поведінка особистості» - підготувати реферат, наукове повідомлення 10/14	Усні та письмові відповіді - 5 б Реферат, наукове повідомлення – 15 Презентація, участь у груповій дискусії - 15 б	2 тиждень

		М. : Сфера, 2003. 160 с. 5.Максимова Н.Ю. Психологія адиктивної поведінки : навч. посібник. К. : Київський у-нт, 2002. 308 с.			
ТЕМА 2. Соціальні та індивідуально-психологічні чинники віктимної поведінки особистості ПЛАН 1. Соціальні чинники віктимізації особистості. 2. Індивідуально-психологічні чинники віктимності особистості. 3. Неадекватна самооцінка і рівень домагань, агресивність, протиправні ціннісні орієнтації як причини віктимної поведінки.	Лекція, семінарське заняття	1.Бондарчук О.І. Психологія девіантної поведінки. К.: МАУП, 2006. 92 с. 2.Вакуліч Т.М. Психологія віктимної поведінки. К. : Наук. світ, 2009. 152 с. 3.Змановская Е.В. Девиантология (Психология отклоняющегося поведения) : учеб. пособие для студ. высш. учеб. Заведений. М. : Академия, 2003. 288 с. 4.Клейберг Ю.А. Психология девиантного поведения. М. : Сфера, 2003. 160 с. 5.Максимова Н.Ю. Психологія адиктивної поведінки : навч. посібник. К. : Київський у-нт, 2002. 308 с.	Проаналізувати підходи до розуміння віктимної поведінки (психоаналітичний, гуманістичний, біхевіористичний тощо). підготувати реферат, наукове повідомлення 10/14	Усні та письмові відповіді - 5 б Реферат, наукове повідомлення – 15 Презентація, участь у груповій дискусії - 15 б	4 тиждень
ТЕМА 3. Роль сім'ї у становленні особистості	Лекція, семінарське	1.Бондарчук О.І. Психологія девіантної поведінки. К.:	здійснити аналіз підготувати реферат,	Усні та письмові відповіді - 5 б	6 тиждень

з віктимною поведінкою ПЛАН 1. Передумови формування віктимної поведінки у дошкільному віці. 2. Стилї сімейного виховання, що сприяють формуванню віктимної поведінки.. 3. Вплив насильства в сім'ї на формування віктимної поведінки.	заняття	МАУП, 2006. 92 с. 2.Вакуліч Т.М. Психологія віктимної поведінки. К. : Наук. світ, 2009. 152 с. 3.Змановская Е.В. Девиантология (Психология отклоняющегося поведения) : учеб. пособие для студ. высш. учеб. Заведений. М. : Академия, 2003. 288 с. 4.Клейберг Ю.А. Психология девиантного поведения. М. : Сфера, 2003. 160 с. 5.Максимова Н.Ю. Психология адиктивной поведінки : навч. посібник. К. : Київський у-нт, 2002. 308 с.	наукове повідомлення 10/14	Реферат, наукове повідомлення – 15 Презентація, участь у груповій дискусії - 15 б	
ТЕМА 4. Статеві та вікові аспекти віктимної поведінки особистості ПЛАН 1. Вікові особливості становлення особистості підлітка і їх вплив на формування віктимної поведінки.. 2. Психологічні особливості формування віктимної поведінки в процесі соціалізації особистості. 3.Міжособистісна	Лекція, семінарське заняття	1.Бондарчук О.І. Психологія девіантної поведінки. К.: МАУП, 2006. 92 с. 2.Вакуліч Т.М. Психологія віктимної поведінки. К. : Наук. світ, 2009. 152 с. 3.Змановская Е.В. Девиантология (Психология отклоняющегося поведения) : учеб. пособие для студ. высш. учеб. Заведений. М. : Академия, 2003. 288 с. 4.Клейберг Ю.А. Психология девиантного поведения. М. : Сфера, 2003. 160 с. 5.Максимова Н.Ю. Психология адиктивной поведінки : навч.	підготувати реферат, наукове повідомлення 10/14	Усні та письмові відповіді - 5 б Реферат, наукове повідомлення – 15 Презентація, участь у груповій дискусії - 15 б	8 тиждень

залежність як прояв віктимної поведінки особистості.		посібник. К. : Київський у-нт, 2002. 308 с. с.			
ТЕМА 5. Психологічна діагностика особистості, схильної до віктимної поведінки ПЛАН 1. Принципи психологічної діагностики віктимної поведінки. 2. Стадії діагностики осіб з віктимною поведінкою 3. Методи психологічної діагностики віктимної поведінки	Лекція, семінарське заняття	1.Бондарчук О.І. Психологія девіантної поведінки. К.: МАУП, 2006. 92 с. 2.Вакуліч Т.М. Психологія віктимної поведінки. К. : Наук. світ, 2009. 152 с. 3.Змановская Е.В. Девиантология (Психология отклоняющегося поведения) : учеб. пособие для студ. высш. учеб. Заведений. М. : Академия, 2003. 288 с. 4.Клейберг Ю.А. Психология девиантного поведения. М. : Сфера, 2003. 160 с. 5.Максимова Н.Ю. Психологія адиктивної поведінки : навч. посібник. К. : Київський у-нт, 2002. 308 с.	здійснити підбір методик, за допомогою яких можна визначити депресивні стани особистості, фрустрацію, дезадаптацію, схильність до віктимної поведінки тощо 10/14	Усні та письмові відповіді - 5 б Реферат, наукове повідомлення – 15 Презентація, участь у груповій дискусії - 15 б	10 тиждень
ТЕМА 6. Психологічні умови профілактики та корекції віктимної поведінки ПЛАН 1. Особливості роботи практичного психолога з жертвами насилля. 2. Психологічні основи профілактики і корекції	Лекція, семінарське заняття	1.Бондарчук О.І. Психологія девіантної поведінки. К.: МАУП, 2006. 92 с. 2.Вакуліч Т.М. Психологія віктимної поведінки. К. : Наук. світ, 2009. 152 с. 3.Змановская Е.В. Девиантология (Психология отклоняющегося поведения) : учеб. пособие для студ. высш. учеб. Заведений.	підготувати реферат, наукове повідомлення визначте загальні та специфічні способи, прийоми, принципи психологічної допомоги віктимним особистостям	Усні та письмові відповіді - 5 б Реферат, наукове повідомлення – 15 Презентація, участь у груповій дискусії - 15 б	12 тиждень

віктимної поведінки особистості. 3. Основні напрями, види та принципи профілактики віктимної поведінки особистості.		М. : Академия, 2003. 288 с. 4.Клейберг Ю.А. Психология девиантного поведения. М. : Сфера, 2003. 160 с. 5.Максимова Н.Ю. Психология адиктивной поведінки : навч. посібник. К. : Київський у-нт, 2002. 308 с.	10 /14		
--	--	--	--------	--	--

6. Система оцінювання курсу

Загальна система оцінювання курсу	У результаті засвоєння дисципліни «Психологія віктимності» студент може набрати максимально 100 балів. T1, T2, T3, T4 Усні та письмові відповіді - 5 б Реферат, наукове повідомлення – 15 Презентація, участь у груповій дискусії - 15 б Тести – 10 б T5, T6, T7, T8, T9 Усні відповіді - 5 б Реферат, письмові повідомлення -15б Презентація, тренінгове заняття-15б Контрольна робота–10б Тести – 10 б Сумарна кількість – 100 балів. Критерії оцінювання знань студентів: В основу системи оцінювання знань студентів із навчальної дисципліни «Психологія віктимності» закладено такі критерії: 1) повнота знань – вичерпна достатність у відтворенні інформації щодо змісту навчальної дисципліни; 2) адекватність знань – їх правильність, відповідність засадничим основам курсу; 3) усвідомленість (осмисленість) знань – розуміння смислу інформації по навчальній дисципліні
-----------------------------------	--

	та вміння його вербалізувати: 4) вміння творчо мислити, інтерпретувати своє бачення і розуміння поставлених завдань («побічний продукт») діяльності Відтак, оцінка «відмінно» ставиться за наявність у студента вичерпних і правильних знань щодо головних проблем ТТС, розгляду яких були присвячені лекційні та семінарські заняття. Притім, знання мають бути осмисленими, що виявляється у повноті та адекватності їх пояснення. Вміння підходити до виконання завдань не лише у форматі репродукції, а й з елементами креативності. Оцінка «добре» ставиться за наявність у студента знань щодо більшості тем з дисципліни «Психологія віктимності», які передбачені навчальною програмою. Притім, знання характеризуються адекватністю, але є частково усвідомленими (студент за формою відповідає правильно, а пояснити смисл може не завжди). Оцінка «задовільно» ставиться за наявність у студента фрагментарних знань з дисципліни «Психологія віктимності», які при цьому не завжди точно ним розуміються і недостатньо повно вербалізуються. Оцінка «незадовільно» ставиться за відсутність у студента знань щодо головних проблем з дисципліни «Психологія віктимності», або ж за наявність часткових знань, які він неправильно розуміє і неправильно трактує.
Вимоги до письмової роботи	Перед написанням письмової роботи у форматі тестів, контрольної роботи, самоаналізу тощо студенти отримують завдання та посилання на навчально-методичну й наукову літературу для самостійної підготовки. Виконання індивідуальних завдань покликане розвивати самостійність навчальної діяльності, мисленнєві операції в опрацюванні навчального матеріалу (аналіз, порівняння, конкретизація, узагальнення, класифікація, синтез тощо), а також творчі здібності, комунікативний потенціал, здатність до самоорганізації, що виявляється у спроможності репрезентувати опрацьований матеріал.
Семінарські заняття	1. Загальна характеристика віктимної поведінки 2. Соціальні та індивідуально-психологічні чинники віктимної поведінки особистості 3. Роль сім'ї у становленні особистості з віктимною поведінкою 4. Статеві та вікові аспекти віктимної поведінки особистості 5. Психологічна діагностика особистості, схильної до віктимної поведінки 6. Психологічні умови профілактики та корекції віктимної поведінки
Умови допуску до підсумкового контролю	Підсумковий контроль у формі заліку здійснюється на основі оцінювання рівня досягнення програмних результатів студентами і зарахування всіх виконаних ними завдань. Для цього отримані бали сумуються, а їх кількість повинна бути не меншою, ніж 50 балів.

7. Політика курсу

Політика курсу «Психологія віктимності» передбачає перездачу усіх невиконаних завдань внаслідок серйозних запізнь на заняття або пропущених пар без поважних причин. Студенти, які слухають дисципліну зобов'язані відпрацювати заняття/ невиконаний обсяг робіт (переписати контрольну роботу, написати реферат, виконати творчу роботу, виконати тестові завдання). У випадку невиконання студентами вищезначених вимог, запозичених робіт, випадків плагіату, виявів академічної недоброчесності (списування) студент буде недопущений до здачі підсумкового контролю (у разі якщо він не відпрацює пропущені заняття і не виконає обов'язкову навчальну програму). Якщо студент не ліквідував заборгованість і не набрав мінімум 50 балів, він буде спрямований на повторне вивчення навчальної дисципліни.

8. Рекомендована література

Базова

1. Бондарчук О.І. Психологія девіантної поведінки. К.: МАУП, 2006. 92 с.
2. Вакуліч Т.М. Психологія віктимної поведінки. К.: Наук. світ, 2009. 152 с.
3. Змановская Е.В. Девиантология (Психология отклоняющегося поведения) : учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. М. : Академия, 2003. 288 с.
4. Клейберг Ю.А. Психология девиантного поведения. М. : Сфера, 2003. 160 с.
5. Максимова Н.Ю. Психологія адиктивної поведінки : навч. посібник. К. : Київський у-нт, 2002. 308 с.

Додаткова

1. Андреев Н.А. Асоциальное поведение несовершеннолетних. Самара : Издательство Самарского юрид. ин-та Минюста России, 2001. 153 с.
2. Бурлачук Л.Ф. Словарь-справочник по психодиагностике. СПб. : Питер, 2000. 538 с.
3. Дробинская А.О. Школьные трудности «нестандартных» детей. М. : Школа Пресс, 2001. 144 с.
4. Дроздов О.Ю. Проблемы агрессивной поведінки особистості : навч. посіб. Сок. Чернігів : ЧДПУ ім. Т.Г. Шевченка, 2000. 156 с.
5. Зелинский А.Ф. Криминальная психология. К. : Юрінком Інтер, 1999. 240 с.
6. Козубовська І.В. Соціальна профілактика девіантної поведінки: корекція відхилень у поведінці важковиховуваних дітей у процесі професійного педагогічного спілкування. Ужгород : Патент, 1998. 195 с.
7. Ривман Д. Криминальная виктимология. СПб.: Питер, 2002. 304 с.
8. Туляков В. Віктимологія (соціальні та кримінологічні проблеми). Одеса: Юрид. літ., 2000. 336 с.
9. Христенко В. Психология жертвы: [учебное пособие]. Харьков: Консум, 2001. 256 с.
10. Шестаков Д. Взаимоотношения преступника и жертвы в ситуации супружеской измены. Потерпевший от преступления (уголовноправовые, уголовно-процессуальные, криминалогические и психологические аспекты). Тарту, 1987. 291 с.

Викладач – Шкраб'юк Вероніка Степанівна

